

NOVEMBER.

De sleur brengt mee, dat we November beschouwen als een tijd van nariigheid en duisternis. Dat klopt heelemaal niet met de werkelijkheid. Wanneer de bladeren van de boomen zijn gevallen, dan komt er langs de wegen en in de bosschen juist licht en ruimte. Het omgekeerde gebeurt in Mei, wanneer de knoppen ontluiken. Dan wordt het zoo donker in het bosch, dat een aantal planten daar de zomerrust moeten in gaan: sneeuwkllokje, anemonen, speenkruid, helmblom. Nu heb ik mij wel eens afgevraagd of de plotselinge *vermeerdering* van licht in het bosch in November daar ook een verandering kan teweeg brengen. Het „ontwaken” van de zomerplanten onder den grond geschiedt bij veel soorten al eerder; sneeuwkllokjes hebben in October al nieuwe wortelscheutjes. We moeten er toch eens algemeen op letten, ook wat mossen en zwammen betreft.

Het afgevallen blad levert werk aan wormen, slakken en allerlei zwammen. Let er eens op wat er met die bladeren gebeurt, hoe en hoe snel ze vergaan, wat wind en vorst en sneeuw met ze doen. Het beukeblad is berucht om zijn taai bestaan en het zou den boschbouwer een lief ding waard zijn, wanneer wij hem middelen aan de hand konden doen, om hun vergaan te bevorderen.

Verleden jaar om dezen tijd bogen de takken van de eiken onder den last der galappeltjes. Je zoudt zoo denken, dat dan in een volgend jaar nog een veel heviger gallenplaag zou optreden en ziet, in diezelfde boschjes zie ik nu zoo goed als geen gallen. Naar de oorzaak kunnen we alleen gissen.

Willen onze vrienden, die de hei bewandelen nog eens letten op de laat bloeiende struikheide, die indertijd door Joh. Jansen in „De Levende Natuur” beschreven is als Allerheiligenheide (*Omnium Sanctorum*). Berichten daaromtrent zullen mij in het bijzonder welkom zijn.

Wat werkzaamheid van insecten betreft kunnen we in November de gewone Vliegendoedergraafwesp *Mellinus arvensis* nog wel bezig zien, terwijl ook graafheuveltjes van versch zand afkomstig van den Driehoornmestkever soms in grooten getale de aandacht trekken. Die Driehoorn is eigenlijk een echt winterdier. Trouwens er zijn meer kevers, die tot laat in 't najaar wakker blijven. Zoo zag ik verleden jaar op 21 November een groot aantal kleine zwarte torretjes aan den oever van een duinplasje. Ik dacht, morgen zal ik er een partijtje van meenemen, om ze te determineren. Maar „morgen” waren ze weg. Stel nooit uit tot morgen...

Wanneer worden de „wintervruchten” opgegeten? Bij mij worden de lijsterbessen in Augustus al haast alle opgegeten door de jonge merels. Elders blijven ze aan den boom tot in December. Na de lijsterbessen komt de beurt aan vlier en aan mijn Portugeesche Laurierkers, die meestal heel overvloedig draagt. Daarna Berberis en Meidoorn, ook Mahonia en een klein sierappeltje. Geldersche Roos volgt pas veel later, tegelijk met Hulst. De Duindoorns houden tot Nieuwejaar de spreuwen en bonte kraaien bezig. En den heelen winter door, van November tot in Maart blijven de goudvinken bezig op hondsroos en eglantier. Sneeuwbesen worden ook den heelen winter door gegeten door merels. Heb ik al niet eens reeds verteld, dat een merel in de vlucht sneeuwbesen hapte, omdat hij geen houvast kon krijgen op de zeer dunne twijgjes van die heester? De bonte specht rooft al in October de hazelnoten uit Thijsses Hof. Al die dingen zijn verschillend in verschillende deelen van het land en toch vrijwel overal hetzelfde.

JAC. P. THIJSSE.

BOEKBESPREKING.

CATH. COOL en VAN DER LEK. *Paddenstoelenboek*. Deel II. Derde druk, geheel omgewerkt en uitgebreid door Dr. H. A. A. v. d. Lek. 296 pp. 142 illustraties. (Amsterdam. W. Versluys. pr. f 2.90)

In de geschiedenis van de ontwikkeling der biologische wetenschap vormt de studie der paddenstoelen wel een zeer aangenaam hoofdstuk. Ik heb daar vroeger wel eens van verteld. Heel aan 't begin staan als drie kabouterijtjes de oude heeren Oudemans, Kok Ankersmit en Abeleven. Dan komt Caroline Destrée en de onvermijdelijke Heimans. En daarna Catharina Cool met in haar gevolg een heele rest van aardige dames en heeren. Dat wordt dan de Mycologische Vereeniging. Catharina Cool durft het aan, om met den jongen Van der Lek heel origineel een Hollandsch Paddenstoelenboekje te maken, geen navolging van buitenlandsch werk, maar door ons en voor ons. In de veldbiologie is zooiets noodzakelijk. Dan komen de Mededeelingen van de Mycologische Vereeniging en daarin weer monografieën van enkele geslachten en verslagen van velerlei excursies en tentoonstellingen. En eindelijk als jongste loot nog „Fungus”.

Op dien breeden grondslag kon nu de jonge Van der Lek, die inmiddels is uitgegroeid tot Dr. H. A. A. v. d. Lek den derden druk van het Paddenstoelboek bewerken. Hoe jammer, dat Catharina Cool dit niet heeft mogen beleven.

Het is een groot genot, met dit Paddenstoelenboek te werken. Naast de determineertabellen geeft Van der Lek van de geslachten en ook bij sommige soorten besprekingen, die bij u het gevoel wekken, dat een goed en bekwaam vriend hier steeds gereed staat om u te helpen. Een kwart eeuw van prettige ervaring wordt hier aangenaam verwerkt. Natuurlijk konden niet alle soorten opgenomen worden, maar Van der Lek deed een ruime en goede keus, zoodat men in 99 van de 100 gevallen met dit boek wel klaar zal komen. En met echt Hollandsche zorgzaamheid heeft hij *alle vergiftige soorten* opgenomen en duidelijk beschreven.

Dit is nu voortaan *ons* Paddenstoelenboek. We willen het graag aan de lezer aanbevelen.

Drs. H. H. KREUTZER. *Verzamelingen uit Planten- en Dierenrijk*. (Den Bosch. L. C. G. Malmberg. f 0.80. 70 p.p., 23 illustraties).

„Het werkje is bestemd voor beginnende verzamelaars, die met primitieve en weinig kostbare middelen werken”. Ik beveel dit handige boekje graag aan en om den rijken practischen inhoud en om de goede geest. Misschien wil de auteur in een volgenden druk ook een woordje doen voor het aanleggen van verzamelingen van eigen teekeningen en foto's, b.v. een paddenstoelen-verzameling van eigen gekleurde afbeeldingen; het dagboek illustreeren met eigen teekeningen en foto's. Daarbij sluit zich dan aan het verzamelen van allerlei illustraties op biologisch gebied, prentbriefkaarten etc. etc. Sommige knapen hebben in dit opzicht verrassende dingen tot stand gebracht.

JAC. P. TH.

Dr. M. DE WAAL. *Nederlandsche Land- en Tuinbouwgewassen in de Volksgeneeskunst*. Wageningen. H. Veenman en Zonen. 128 p.p.

Heel onderhoudend en met aanhaling van oude en nieuwe boeken en geschriften vertelt Dr. De Waal van allerlei bijgeloof, geloof en praktijk omtrent de geneeskrachtige werking van een aantal (68) planten. Deze perzik smaakt naar meer. Dr. De Waal heeft geprobeerd, om te weten te komen, wat er van „Volksgeneeskunde” nog leeft in ons land. Hij heeft weinig antwoorden gekregen en er ontbreken in zijn lijst nog wel enkele zeer belangrijke planten. Wie van onze lezers zou b.v. eens willen vertellen of bij het volk nog wel gebruik gemaakt wordt van Weegbree, Toorts, Paardebloem, Robbertskruid, Duizendguldenkruid? Maar dan echt gebruik en echt geloof.

JAC. P. TH.

JAN P. STRIJOS. *De Blauwe Reiger*. J. L. Veen's Uitgevers Maatschappij. Amsterdam, 1935.

Met een voorwoord van Dr. Jac. P. Thijsse en zestig reproducties naar origineele foto's van

Mr. W. J. H. Stam en den Schrijver. Prijs ing. f 3.90; geb. f 4.90.

Een prachtboek. — Er verschijnen tegenwoordig vele boeken over de levende natuur, die door niemand, die gewend is zelf naar buiten te gaan en rond te zien, gelezen worden, en die ook niemand er toe brengen om zelf te gaan zien, die onleesbaar zijn van nietszeggendheid. In die boeken wordt met het gebruik van veel bizarre woorden en een valsch aandoende rhetoriek een gebrek aan mededeelingsvermogen gemaskeerd; staan er dan nog veel mooie foto's in, geleend om het boek door de wereld te helpen, dan neemt het publiek het verder niet zoo nauw; het laat de tekst gelaten over zich heen druppelen als een lauwe douche. Komen de recensies los, dan zijn ze of nietszeggend en min of meer waardeerdend, of in overdreven jubeltoon, als filmrecensies, geschreven; zelden wordt naar een objectieve voorlichting van het lezend publiek gestreefd. „De Levende Natuur” heeft daar nooit aan meegedaan, en deze traditie zal ik getrouw blijven.

Strijbos heeft in dit, kennelijk met veel toewijding geschreven boek, er naar gestreefd een onopgesmukt verhaal te geven van zijn reigerervaringen, die nu al over een aantal jaren lopen. Mijns inziens is hij er in geslaagd, een goed leesbaar geheel te geven, waarin — en dat is in mijn oogen een zeer groote verdienste — in gewone menschentaal een schat van ervaringen, van waarnemingen en problemen uit het reigerleven, van lief en leed uit de vogelfotografenloopbaan en vooral ook van de tegenslagen en buitenkansjes bij het filmen en kiekken van de reigers zijn behandeld. Is de inleiding van het boek me een beetje te lang en te traditioneel, er zit toch een fijne climax in de beschrijvingen van alle pogingen om niet slechts „portretjes” te maken, maar ook de gedragingen van de reigers in beeld te brengen. De waarnemingen over het leven in de broedkolonie, over de vele betrekkingen tusschen de vogels, die deze gemeenschap vormen, de paarvorming, het nestbouwen, de broedtijd, de verzorging van de jongen zijn uitstekend beschreven, en de tekst staat vol met interessante feiten, die den lezer een kijk geven op wat er al niet in die dieren moet omgaan. Daarnaast zijn telkens uitstapjes gemaakt ter vergelijking met andere vogelsoorten. Hier en daar is die vergelijking m.i. wel eens wat te ver gedreven, bv. wanneer Strijbos het over het boomnest van de stormmeeuw heeft; er is ook wel meer, dat er wat met de haren bijgesleept is, en het boek had m.i. dan ook gewonnen, wanneer de tekst wat

korter was gehouden — en de foto's wat royaler zouden zijn uitgevoerd. — Ik kan niet nalaten, enkele van de vele meegedeelde, interessante feiten even te vermelden, in de hoop, den lezer de smaak te pakken te doen krijgen. Zoo trokken mijn aandacht: p. 71 het strooien van roode takjes, tegen het vallen van de avond, op de bodem, om bij het ochtendkrieken te constateeren, dat er inderdaad roode takjes in het nest lagen en er dus 's nachts gebouwd wordt; p. 73 het gebruik van speciaal geluidloos schuilhutten-boterhammenpapier, dat zeer noodzakelijk was; p. 83 zoodra een nest door de eigenaars om de een of andere reden verlaten wordt, wordt het door andere vogels afgebroken, die de takken voor hun eigen nest gebruiken, een waarneming die goed toont, hoezeer de dieren op elkaars gangen letten; p. 84 de beschrijving van de vaste reigerpaden, die daar boven in de boomkronen loopen; p. 129 de vliegsnelheden van bv. Kieviten bij een koude-inval, die dan 54 km per uur vliegen tegen normaal 34 km per uur, wat Strijbos met de goed gemeten cijfers in de hand kan zeggen; p. 168 de spreeuwen die in de schuilhut broedden en alarmeerend bleven rondvliegen als Strijbos zijn post betrok, waardoor de reigers niet op hun nesten wilden komen, daarmee toonend dat ze de spreeuwenroepen begrepen. Zoo staat het boek vol met wetenswaardigheden. Bij de bespreking van de lange afstanden die reigers en andere visschers van die grootte afleggen van hun nesten naar het voedselgebied zegt S. dat de aalscholvers van Lekkerkerk heelemaal bij de Beer komen visschen; dat lijkt me sterk, wij zagen geregeld af- en aanvliegen wel naar het vlakbij gelegen Staelduyn.

De foto's, die dit boek illustreeren, zijn het neusje van de zalm; uit hoevele zullen ze niet zorgvuldig uitgekozen zijn? Ze zijn niet alleen prachtig mooi, maar brengen tevens allerlei gedragingen in beeld, zoodat ze door en door levend zijn, en men niet moe raakt, ze te bekijken. Ongetwijfeld zijn de origineelen veel mooier dan de reproducties, en de uitgever had wel wat meer zorg aan de weergave mogen besteden; het is tenslotte een vrij duur boek. De foto's sluiten uitstekend bij de tekst aan. Op pag. 85 staat een mooie foto van het aanbrengen van een tak aan een broedende vogel, boven in de boomtoppen, in een fijn lentesonnetje; op pag. 101 een verrassende foto van de zgn. rekbeweging van het ♂, genomen zooals het ♀ het moet zien; op pag. 122 een portret van een paar op het nest, waarop alle vedertooi in zijn volle schoonheid is te zien; op pag. 177 een van de mooiste foto's uit het heele boek: een poetsende reiger, wijdbeens over de jongen staand. Jammer, dat de visschende reiger van Kooymans er niet ook nog in staat.

Het boek is met een mooie letter gedrukt, die goed in overeenstemming is met de onopgesmukte stijl van de tekst. De bladspiegel is mij te hoog; de tekst moest lager beginnen, zoodat er boven meer wit bleef. De bandteekening vind ik niet mooi; hij is goed bedoeld, tensij de reiger er op een karikatuur moet zijn, maar daar is hij weer niet gek genoeg voor.

Ik zou graag nog wat duidelijker hebben willen laten uitkomen, welk een zeldzaam mooi boek ik dit reigerboek vind, maar kan niet beter besluiten dan met sterk aan te raden het boek aan te schaffen en te lezen. Als dan heel Nederland beseft, wat onze blauwe reigers eigenlijk waard zijn, dan gaat hij ook spoedig van de zwarte lijst.

Oct. 1935.

N. TINBERGEN.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN

Texel, het Champignon-eiland. We waren naar de Eendracht geweest, om de vogels te zien op de slikken en keerden terug over Waalenburg. En daar in de weilanden, vooral bij het kruispunt van Middenweg en Motweg zagen wij duizenden en nog eens duizenden van gewone Champignons (*Psalliota campestris*) in kringen en slingers over de vlakte. In minder dan een half uur hadden we tien kilogram van met zorg gekozen paddestoelen bij elkaar. Ze waren zeldzaam mooi en gaaf. Een van ons maakte de opmerking, dat de Texelaars hier een aardig duitje konden verdienen door een paar weken lang honderd kilogram champignons per dag te exporteeren naar den vasten wal. Absoluut veilig, want er groeide geen enkele andere paddestoel. Was dat alle jaren zoo? Volgend jaar weer eens uitkijken.

T.